

OBJAWY ZABURZEŃ PERCEPCYJNO – MOTORYCZNYCH

U DZIECI I MŁODZIEŻY

Dzieci z zaburzoną funkcją słuchową mają trudności w:

- uczeniu się na pamięć wierszy i piosenek
- rozumieniu skomplikowanych poleceń słownych
- zapamiętywaniu i powtarzaniu trudniejszych wyrazów
- wyodrębnianiu sylab i głosek w wyrazie
- problemy z przyswajaniem długich i trudnych wyrazów,
- różnicowaniu głosek, na przykład dźwięcznych i bezdźwięcznych (np. k-g, w-f, d-t, b-p) np. śniek-śnieg, lef-lew, obiat-obiad, dzióp-dziób
- poprawnej pisowni wyrazów ze zmiękczeniami np. cima-ćma, końe-konie
- różnicowaniu pisowni i-j, np. djabeł-diabeł
- odróżnianiu samogłosek nosowych ą, ę od zestawu głosek -on, -om, -en, -em, np. łonka-łąka, kăpas-kompas
- czytaniu: nie potrafią dokonać syntezy głosek w wyraz, przekręcają wyrazy, zamieniają głoski, opuszczają lub dodają głoski lub sylaby. Czytanie jest powolne, nierytmiczne z zaburzoną intonacją; zniekształcają słowa bowiem część wyrazu odczytują, a część zgadują;
- pisaniu ze słuchu: opuszczają litery i sylaby, gubią litery przy zbiegu spółgłosek np. sklep mebowy-sklep meblowy, łączą przyimki z rzeczownikami np. wdomu-w domu, opuszczają końcówki np. upad-upadł. W skrajnych przypadkach wyrazy są całkowicie zniekształcone, tracą sens, występuje tzw. zlepek literowy np.

Objawy zaburzeń funkcji wzrokowej:

Dzieci z zaburzoną percepcją wzrokową mogą mieć kłopoty w różnicowaniu, zapamiętywaniu i odtwarzaniu figur geometrycznych, wzorów i liter. W okresie przedszkolnym mają trudności w układaniu klocków i puzzli wg wzoru, wyszukiwaniu szczegółów na obrazkach, budowaniu z klocków "lego", różnicowaniu przedmiotów podobnych. Rysunki ich są zwykle niewłaściwie rozplanowane, schematyczne, prymitywne, ubogie w szczegóły. W trakcie nauki czytania i pisania popełniają charakterystyczne błędy.

Typowe dla tych dzieci jest:

- mylenie liter podobnych kształtem (m-n-u-w, l-ł-t, u-y, n-r, k-h, o-a, p-b-d-g),
- zapominanie liter rzadziej występujących (G, H, Ł, F),
- opuszczanie drobnych elementów graficznych liter (e-ę, z-ż) i znaków interpunkcyjnych,
- odwracanie kolejności liter w wyrazach np. kto-kot,
- przepisywanie tekstu z licznymi błędami,
- mylenie linijek,
- liczne błędy ortograficzne, które wynikają z tego, że dziecko ma trudności z zapamiętaniem obrazu pisanych słów,

- niedokładne czytanie tzn. przekręcanie, zgadywanie, częste gubienie się w tekście. Tempo czytania wolne, szybko następuje zmęczenie i zniechęcenie. Czytanie nierytmiczne, długo utrzymuje się technika głoskowania. Dzieci koncentrują się na technicznej stronie czytania, co utrudnia im rozumienie przeczytanej treści. Często uczą się czytać "na pamięć".

Poza tym dzieci te mają trudności w nauce geometrii (różnicowanie figur geometrycznych, brak wyobraźni przestrzennej), geografii (zła orientacja na mapie), fizyki i chemii (schematy reakcji chemicznych), języka obcego.

Objawy zaburzeń funkcji ruchowej

Dzieci z dysfunkcją analizatora kinestetyczno-ruchowego są mało sprawne ruchowo. W wieku przedszkolnym długo poruszają się niezgrabnie, słabo biegają, potykają się i przewracają, długo nie potrafią nauczyć się jeździć na rowerze. Mają również trudności z wykonywaniem czynności samoobsługowych, takich jak np.: zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł. Bardzo niechętnie podejmują zabawy konstrukcyjne i manipulacyjne, nie lubią rysować, unikają zabaw ruchowych.

Oprócz ogólnego opóźnienia rozwoju ruchowego u dzieci można zaobserwować również obniżoną **sprawność manualną**. Przejawia się ona małą sprawnością motoryczną rąk oraz słabą precyzją ruchów dłoni i palców. Poza tym zdarza się, że **tonus mięśniowy** (napięcie mięśni) tych dzieci jest zbyt duży, lub zbyt mały. Charakterystycznym przejawem za dużego napięcia mięśni jest łamanie kredek podczas rysowania lub dziurawienie kartki przy pisaniu. Natomiast zbyt mały tonus powoduje, że nacisk przy pisaniu jest za słaby. Przy opóźnieniu ruchowym mogą pojawiać się u dzieci również **synkinezje**. Są to współruchy zbędne z punktu widzenia celu i efektu wykonywanej czynności. Najczęściej występujące synkinezje to: machanie nogami, wysuwanie języka, ruchy głowy, które mają miejsce podczas pisania lub rysowania.

W wieku szkolnym dzieci mają trudności z:

- *rysowaniem*: rysunki są niestaranne, prymitywne, ubogie w szczegóły
- *czytaniem*: zbyt duże lub zbyt małe napięcie mięśniowe organów mownych, sprawia, że ton głosu czytającego jest nieprzyjemny i zmienny,
- *pisaniem*: pismo jest niekształtne, różnie pochylone, mało czytelne, nie mieści się w liniaturze zeszytu. Często występują nieprawidłowe łączenia liter lub też ich brak. Dzieci piszą powoli, nie nadążają za klasą, zdarza się, że mają utrwalone nieprawidłowe nawyki ruchowe, np.: źle trzymają ołówek.

Ogólnie niska sprawność ruchowa sprawia, że dzieci te mają problemy na zajęciach sportowych, a także w czasie wykonywania prac plastycznych i konstrukcyjnych.

Ważnym elementem w rozwoju ruchowym dziecka jest prawidłowy przebieg procesu lateralizacji.

Lateralizacja to przewaga funkcjonalna jednej połowy ciała, która uwarunkowana jest dominacją przeciwnej półkuli mózgowej.

Ludzie rodzą się z lateralizacją początkowo nieustaloną. Dopiero wraz z wiekiem i ogólnym rozwojem ruchowym dziecka następuje ustalenie lateralizacji.

Wyróżniamy kilka typów lateralizacji:

- lateralizacja jednorodna prawostronna (sprawniejsze jest prawe oko i prawa ręka),

- lateralizacja jednorodna lewostronna (sprawniejsze jest lewe oko i lewa ręka),
- lateralizacja skrzyżowana (sprawniejsze jest prawe oko i lewa ręka lub lewe oko i prawa ręka),
- lateralizacja nieustalona (brak przewagi czynnościowej) - wpływa negatywnie na rozwój orientacji przestrzennej dziecka.

Dzieci z zaburzoną lateralizacją i orientacją przestrzenną mają trudności w:

- określaniu schematu własnego ciała,
- posługiwaniu się pojęciami dotyczącymi stosunków przestrzennych, np.: pod, nad, obok, w prawo, w lewo,
- *rysowaniu*: zdarza się, że rysują wzory literopodobne lub piszą całe wyrazy od strony prawej do lewej. Poza tym rysunki są niewłaściwie rozmieszczone, schematyczne, ubogie w szczegóły, pojawiają się zakłócenia w proporcjach poszczególnych elementów,
- *czytaniu*: przestawiają, opuszczają litery, sylaby i wyrazy, gubią się w tekście, przeskakują w linijkach. Tempo czytania jest bardzo wolne.
- *pisaniu*: odwracają litery i cyfry, zmieniają ich kolejność, opuszczają końcówki wyrazów lub całe wyrazy. Mylą litery i cyfry podobne, np.: b-d, p-g, w-m, u-n, b-p, d-g. Pismo jest nierówne, o obniżonym poziomie graficznym. Może pojawiać się również pismo lustrzane.

W klasach starszych pojawiają się trudności w nauce geografii (orientacja na mapie, strony świata), geometrii, fizyce (rysunki wektorów).

Objawy zaburzeń koordynacji funkcji

Zaburzenia w zakresie koordynacji funkcji słuchowych, wzrokowych i ruchowych powodują, że dziecko ma trudności w zabawach i grach graficzno-ruchowych, w grach zręcznościowych i zabawach tanecznych a także w ćwiczeniach gimnastycznych z przyrządami.

Wszystkie dzieci dyslektyczne przejawiające zaburzenia w funkcjonowaniu podstawowych funkcji percepcyjno-motorycznych, wymagają specjalistycznych oddziaływań terapeutycznych. Oddziaływania te polegają przede wszystkim na usprawnianiu zaburzonych funkcji w oparciu o funkcje lepiej rozwinięte, doskonaleniu umiejętności czytania i pisania, rozbudzaniu aktywności i motywacji do działania.

Wczesna diagnoza i fachowa pomoc daje szansę na usprawnienie zaburzonych funkcji, co w konsekwencji zapobiega szeregowi problemów szkolnych w klasach starszych.